

Den Kongelige Fødselsstiftelse DS-Faxe

14. oktober 2020, Hans Peter Poulsen

Den Kongelige Fødselsstiftelse

Formål:

"Alle besøvede Fruentimmer, som skammer dem at være deres Svangerskab bekendt, får ... fri Adgang til Hospitalet. ... Den stærkeste Taugshed forsikrer de Fødende om, at deres Navne og Stand holdes ubekjendte for alle; saa at den eene Søster ei kiender den anden, og den beskiemmede Moder seer ikke sin ulykkelige Datter."

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

2 / 36

Hvem brugte Fødselsstiftelsen?

- Anonymt fødende, Stiftelsen kender ikke navnet på den fødende (indtil 1908)
- Hemmeligt fødende, Stiftelsen holder den fødendes navn hemmeligt (indtil 1938)
- Almindelige, betalende fødende, navne står som regel i kirkebogen

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

3 / 36

Det kongelige Fri-Jordemoder-Hus

Det kongelige Fri-Jordemoder-Huus i Gothersgade (mellem Volden og Rosenborggade). Efter litografi.

Oprettet 1750 hos jordemoderen Inge Petersen

Illustration fra Dyre Trolle: Fødselsstiftelsen i København

4 / 36

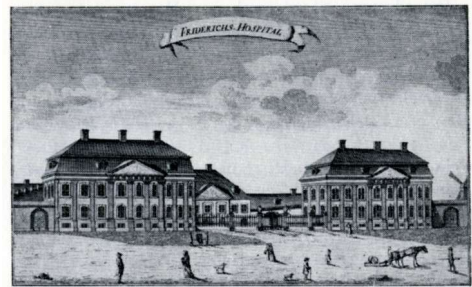
Fødselsstiftelsen i korte træk

- 1750 Det Kongelige Fri-Jordemoder-Huus etableres i Gothersgade
- 1757 Frederiks hospital åbnes
- 1759 Stiftelsen overflyttes til Frederiks Hospital under navnet "Det Kongelige Accouchement Huus"
  - fra dette tidspunkt stammer den ældste kirkebog
  - akkuchør = fødselshjælper (ODS)

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

5 / 36

Det kongelige Accouchement-Hus

Det kongelige Accouchement-Huus på Frederiks Hospital (pavillonen til venstre). Over kældervinduet yderst til venstre stod i årene 1771-1774: »Ulykkelige Børns Frelse». (Fra Pontoppidans Danske Atlas 1763-64.)

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

Illustration fra Dyre Trolle: Fødselsstiftelsen i København

6 / 36

Stiftelsens første kirkebog 1759

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

7 / 36

Den Kongelige Opfostringsstiftelse

- 1770 Den Kongelige Opfostringsstiftelse etableres som en selvstændig enhed
- 1770-1810 den ældst bevarede udsætter-protokol fra Opfostringsstiftelsen (ny på nettet !!!)
- 1771-1774 "kasse" til anbringelse af hittebørn

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

8 / 36

Moderne "babyklap" i Tyskland

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

9 / 36

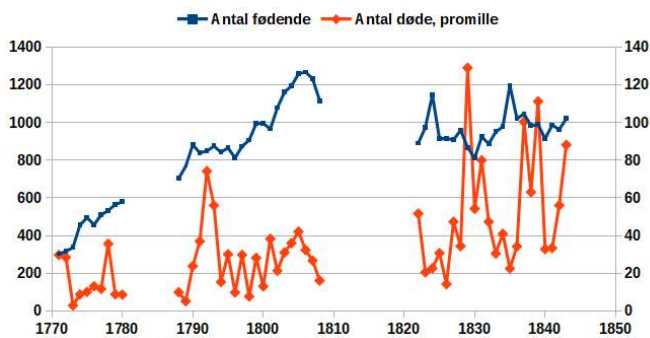
Den Kongelige Fødselsstiftelse

- 1774 Den ældst bevarede hovedprotokol (på Arkivalieronline)
- 1787 overflyttet til Amaliegade under navnet: "Den Kongelige Fødselsstiftelse"
- 1789 udvidelse med plejestiftelse under navnet: "Den Kongelige Fødsels- og Pleyestiftelse"
- 1804 udvidelse med opfostringsstiftelsen under navnet "Den Kongelige Fødsels-, Pleje- og Opfostrings-stiftelse"
- 1804 den ældst bevarede udsætterprotokol (på Arkivalieronline)

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

10 / 36

Antal fødende og døde på Fødselsstiftelsen

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

11 / 36

Den Kongelige Fødselsstiftelse i Kjøbenhavn

og den der herunder
 ondartede Varselsbeber.
 Et Bidrag til Fødselsstiftelsens Historie
 af
 C. J. Kayser, Dr. med.
 Kjøbenhavn.
 Forlagt af Universitetsboghandler E. H. Reitzel.
 Told i Banco Læses Bogtrykkeri.
 1845.

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

12 / 36

Barselsfeberen

Sammenlignende Doersigt over Barselsfeberens Hyppighed paa Stiftelsen og i Byen.

Aar	Fødselsfeber			Dødsfeber			Dødelighedsforholdet	
	i Byen	paa Stiftelsen	taalt	i Byen	paa Stiftelsen	taalt	i Byen	paa Stiftelsen
1836	2588	1021	3609	8	26	34	0,003	0,025
1837	2513	1046	3559	20	96	116	0,008	0,062
1838	2554	983	3537	19	53	72	0,008	0,051
1839	2613	989	3602	38	101	139	0,011	0,102
	10208	4039	14247	85	276	361	0,008	0,008

Frederiks Hospital, 1909

© Medicinsk Historisk Museum, Københavns Universitet

Fødselstiftelsen i Amaliegade

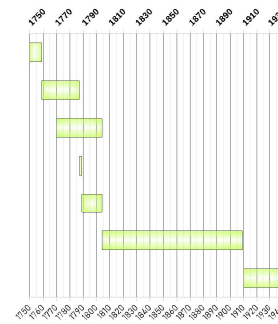

Foto: Wikipedia

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

15 / 36

Fødselstiftelsens navne

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

16 / 36

Rigshospitalet

- 1908 det er ikke mere muligt at føde anonymt
- 1910 Fødselstiftelsen bliver en del af Rigshospitalet
- 1918 den yngste tilgængelige udsætterprotokol
- 1925 den yngste tilgængelige hovedprotokol
- 1938 det er ikke mere muligt at føde hemmeligt

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

17 / 36

Rigshospitalets Fødselstiftelse

Rigshospitalets fødselstiftelse på Juliane Maries Vej. Venstre halvdel indeholder fødeafdeling A og den gynækologiske afdeling I, den højre fødeafdeling B, svangre- og plejeafdelingen samt en mindre gynækologisk afdeling. E og D er boliger for de to overaccoucheurer for hhv. fødeafdeling A og B. 1, 3, 5, 7 og 9 er de kirurgiske pavilloner på Rigshospitalet. Tegning af P. Haagen Jørgensen 1934. (Rigshospitalet).

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

Illustration fra Dyré Trolle: Fødselstiftelsen i København 1878

Rigshospitalet 1935

... og nu til kilderne!

No.	Købtens		Døds		Navne		Alders- og dødsårsag	Til Notat
	de	de	daa.	daa.	Drengenes	Pigerne		
21	14/	132	9	17	Karl Peter			
22	28/	127	11	17	Carl Christian			
23	24/	128	11	17	Frederiksen	Emmy Karoline		
24	25/	122	11	17	Frederik Ferdinand	Andersen		Jan. 30.
25	26/	136	12	17	Nielsen			Jan. 14.
26	27/	121	12	17	Karl Theodor			Jan. 14.
27	28/	124	12	17	Moller	Schardins	Sabotør	Jan. 22.
					Smandus Pannhard			

Oplysninger i stiftelsens arkiv

- Om barnet
  - identitet og fødsels- og dødsdato
- Om moderen (måske)
  - hemmeligholdelse kan frafalde
- Om plejeforældre
- Om faderen? ... sjældent

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

21 / 36

Fødselsstiftelsens arkivalier

- Kirkebøger - fra 1759
- Hovedprotokoller - fra 1774
- Udsætterprotokoller - fra 1770 / 1804
- den "hemmelige" Protokol over ugifte fødende
- Paternitetserklæringer
- Journaler - fra 1763 med lakuner (mangler)
- - og meget, meget andet!

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

22 / 36

Kirkebøger på ArkivalierOnline

- Fødselsstiftelsen
  - Alfabetisk register til dødsprotokol, 1759-1813
    - Kun hvor fædrenes navn er opgivet
  - Enesteminielialbog, 1759-1813
  - Dødsprotokol, 1813-1824
  - Kontraministrialbog, døbte, 1824-1910
    - Fra 1844 protokol A og protokol B
  - Kontraministrialbog, døde, 1813-1878
- Rigshospitalet
  - Kontraministrialbog, døde fra 1908, fødte fra 1910

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

23 / 36

Kirkebøger fra Stiftelsen og Rigshosp.

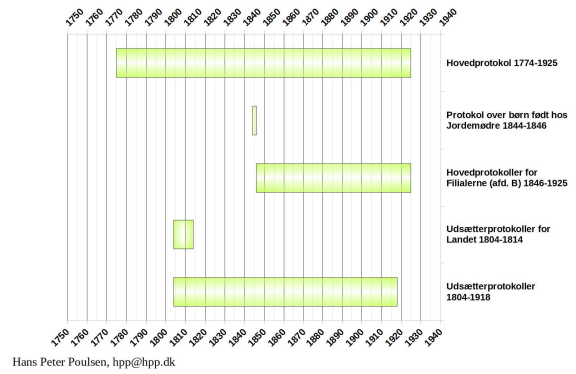
Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

24 / 36

Protokoller på Arkivalieronline

- Hovedprotokol A
  - fra 1774 til 1925
- Hovedprotokoller for filialerne (afdeling B)
  - fra 1846 til 1925
- Protokol over børn født hos jordemødre ude i byen
  - fra 1844 til 1846
- Udsætterprotokoller
  - fra 1804 til 1918
- Udsætterprotokoller for landet
  - fra 1804 til 1814

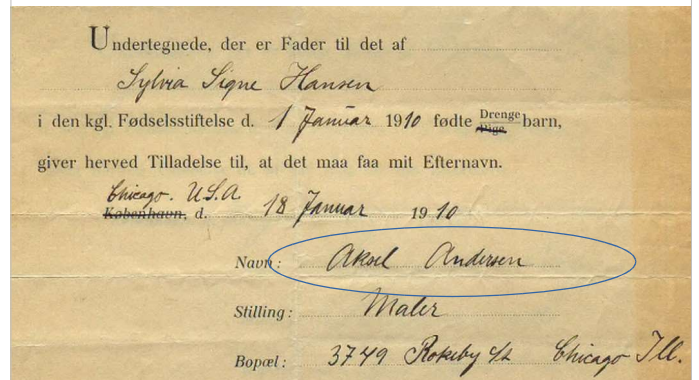
Hoved- og udsætterprotokoller

Andre protokoller og arkivserier

- Protokoller over kassebørnene (skuffebørn, hittebørn)
  - fra 1771 til 1806
- Plejebeviser for børn (returneret ved konfirmationen)
  - fra 1792 til 1811
- Paternitetserklæringer (vedkendelse af faderskab)
  - fra 1872 til 1921
- Alimenteringsbørn (børn af betalende fødende) - fra 1874 til 1894
- Protokol over ugifte fødende - fra 1908 til 1937
- Dåbsattester, skudsmålsbøger (66 stk.) - fra 1774 til 1879
- ... **og meget andet!**

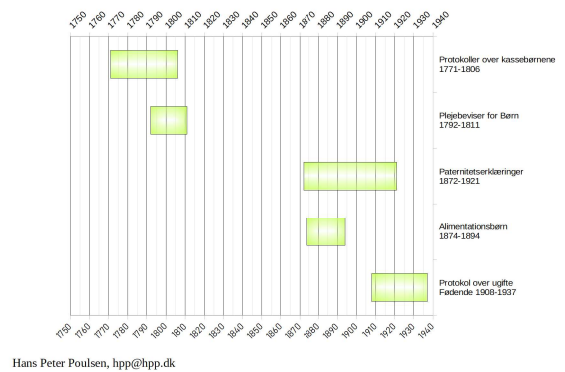
Paternitetserklæring

Skudsmålsbog for afdøde fødene

Andre protokoller

Fødselsstiftelsen på Arkivalieronline

Se arkivalier online

På Arkivalieronline finder du alle digitaliserede dokumenter. Når du vælger et emne nedenfor, sendes du til Arkivalieronline.

Kirkebøger [🔍](#) Folketællinger [🔍](#) Lægdsruller [🔍](#) Skifter [🔍](#)

Centraladministrationen [🔍](#) Ejendomme [🔍](#)
Fængsler og forbedringsvæsen [🔍](#) Fæstevæsen [🔍](#)

Gejstligheden [🔍](#) Godser [🔍](#) Håndværk [🔍](#)

Lokaladministrationen [🔍](#) Militærvæsen [🔍](#)

Pergamentsamlingen [🔍](#) Politi [🔍](#) Postvæsen [🔍](#)

Private arkiver [🔍](#) Regnskaber [🔍](#) Retsvæsen [🔍](#)

Social- og sundhedsvæsen [🔍](#) Søfart [🔍](#) Toldvæsen [🔍](#)

Vestindien [🔍](#)

Nyt på Arkivalieronline – fynske godsarkiver, sønderjysk tinglysningsmateriale og mere

Nyt på Arkivalieronline – folketællingen for Slesvig og Holsten 1803 m.m.

FAQ – oftest stillede spørgsmål til Arkivalieronline

Læs brugernes oftest stillede spørgsmål til Arkivalieronline og Rigsarkivets svar.

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

31 / 36

Social- og sundhedsvæsen

Her finder du kilder, som vedrører social- og sundhedsvæsenets historie. Tilmeld dig Arkivalieronline's nyhedsbrev. Se kommende digitaliseringer på

Navn	Beskrivelse	Læs mere om
Dødsattester	Dødsattester blev indført 1829 i København og 1832 i resten af landet. Ved hvert dødsfald blev der lavet en attest med angivelse af bl.a. dødsårsagen. Et hold af frivillige fra Dis-Odense fotografere dødsattesterne fra Fyn, og de lægges på Arkivalieronline efterhånden, som projektet skrider frem.	
Familieretlige sager, Københavns Overpræsidium	Københavns Overpræsidium behandlede mange typer af sager. Her finder du registre og journaler til dem, der handler om familieret, herunder adoption, faderskab, børnebidrag og skilsmisse.	Læs her
Forligskommissioner	Her finder du forlig i borgerlige sager, herunder mægling i ægteskabsager, injuriasager, slagsmål eller uoverensstemmelser mellem husbond og tjenestefolk. Oprettet 1795 og nedlagt 1953.	
Formynderi og værgemål	Her finder du oplysninger om unyndiges båndlagte arv samt værgemål.	
Fødselsanstalten i Jylland	Fødselsanstalten (også kaldet Fødselsstiftelsen) blev oprettet i 1910 og var beliggende i Århus i Sankt Johannes sogn. I tilknytning hertil var et pleje- og spædbørnehjem, hvor ugifte mødre kunne bo i op til et år.	
Fødselsstiftelsen i København	Protokoller med de på stiftelsen fødte børn 1774-1925.	Læs her
Lægedistrikter m.m.	Her vises vaccinations- og jordemoderprotokoller m.v.	
Sociale forhold, sundhedsvæsen, hospitaler og stiftelser	Her finder du forskellige arkivalier med forbindelse til socialvæsenet, gamle, syge og fattige.	

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

32 / 36

Arkivalieronline: "Fødselsstiftelsen i København"

Arkiv	Indhold
Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)	Alfabetisk register til Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelses dåbsprotokoller 1759-1813 (1759 - 1813)
Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)	Dåbsprotokol for fødselsstiftelsen (1813 - 1824)
Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)	Ernestministerialbog (1759 - 1837)
Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)	Hovedministerialbog (1813 - 1903)
Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)	Kontraministerialbog (1813 - 1910)
Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (sogn)	Patentretterklæringer (1872 - 1921)
Den Kgl. Opfostringsstiftelse	Protokoller over kassebørnene (1771 - 1806)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Alimentationsbørn 1874-1894 (1874 - 1894)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Dåbs- og andre attester, samt patienters skudsmålsbøger (1774 - 1879)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Eksamensprotokoller over jordemodereksamen (1807 - 1837)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Erklæringer om fratagelse af hemmeligholdelse af moders navn (1881 - 1937)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Fortegnelse over plejebørn her fra staden, der erholder ugentlig understøttelse (1856 - 1861)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Fortegnelse over plejeforældre (1866 - 1894)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Hovedprotokol over de på fødselsstiftelsen fødte børn (1774 - 1925)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Hovedprotokoller for filialerne (afdeling B) (1846 - 1925)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Kapitlog over reglementer, tilkø, inventarer med videre vedr. oldfrue og økonomi (1787 - 1812)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Navneregister til alimentationsbørn (1874 - 1894)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Plejebøger for børn, udstattede af Opfostringsstiftelsen og Fødselsstiftelsen (retumerede ved konfirmationen) (1792 - 1811)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Protokol over de hos jordemoder her i byen fødte børn (i den tid Stiftelsen var lukket) (1844 - 1846)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Protokoller over læresteder, der vil søge de fravædende fra landet (hjemstød er anført) som gives ophold på Fødselsstiftelsen for enten frit eller mod betaling at oplæses til jordemoder (1806 - 1933)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Udsætterprotokoller (1804 - 1918)
Den Kongelige Fødsels- og Plejestiftelse	Udsætterprotokoller for landet (1804 - 1814)
Rigshospitalet, Fødselsstiftelse A og B med Plejefællesing og afdelinger for Gynækologi og Svangre	Protokol over ugifte fødende (1908 - 1937)

Andre arkivalier: kirkebøger

- Hjembæk sogn, Holbæk amt, 1774-1814
  - Fortegnelse over ankomne Børn fra Opfostringshuset i Kbhvn 1781-1807
- Tikøb sogn, Frederiksborg amt, 1765-1780
  - Udførlig beretning om enkelte plejebørn
  - Regnskab over udbetalt plejeløn

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

34 / 36

Fødselsanstalten i Jylland

- Oprettet 1910 som fødested for ugifte og ubemidlede kvinder
- Overgik til sygehusvæsenet i 1953
- Kaldes også Fødselsstiftelsen i Århus
- Hører under Sankt Johannes Sogn
- Ingen hemmelige eller anonyme fødsler
- Fødselsanmeldelser fra 1924 i Rigsarkivet i Viborg

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

35 / 36

Litteratur

- Dyre Trolle: *Fødselsstiftelsen i København* Novo's Fond, 1962, 65 sider
- Rigsarkivet: *Fødselsstiftelsens arkiv – Kom godt i gang!* www.sa.dk/brug-arkivet/laer/intro-foedselsstiftelsen
- Fr. Olsen: *Alfabetisk Register til Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelses Daabsprotokoller* <https://dis-danmark.dk/bibliotek/906053.pdf>
- DenStore Danske: "Fødselsstiftelsen" <https://denstoredanske.lex.dk/Fødselsstiftelsen> og "Fødselsanstalten i Jylland" https://denstoredanske.lex.dk/Fødselsanstalten_i_Jylland

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

36 / 36